

УДК 334.012.64

Васільєва Л. М.*д.держ.упр., професор кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою***Бондарчук Н. В.***д.держ.упр., професор кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою**Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет*

E-mail: l.m.vas@mail.ru

E-mail: bondarchuk-n@mail.ru

МІСЦЕ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В ІННОВАЦІЙНІЙ ІНФРАСТРУКТУРІ

Визначено, що при формуванні нової моделі національної інноваційної системи особливе місце в ній відводиться створенню інноваційної інфраструктури, в якій найбільш вагомими є бізнес-інкубатори. Встановлено, що основною метою бізнес-інкубаторів є надихати людей на організацію власної справи, створювати умови, що сприяють розвитку нових компаній і підприємництва, підтримувати їх у розробленні новаторських продуктів, надавати їм приміщення, засоби інфраструктури, послуги, зокрема з підготовки бізнес-планів, сприяти професійній підготовці персоналу, доступу до капіталу та ринків, комп'ютерних мереж тощо. Зазначено, що основними перешкодами на шляху розвитку бізнес-інкубаторів є: відсутність законодавчої бази діяльності бізнес-інкубаторів; низька інформованість місцевих керівників про можливості бізнес-інкубаторів у розвитку підприємництва регіону; відсутні процеси професійного розвитку і навчання співробітників інкубаторів; недостатньо розвинені партнерські мережі всередині бізнес-інкубатора тощо. Сформульовано, що в перспективі найбільшого поширення набудуть бізнес-інкубатори двох типів на базі крупних підприємств та навчальних закладів й науково-дослідних інститутів.

Ключові слова: бізнес, підприємництво, інноваційна інфраструктура, бізнес-інкубатори, підтримка

Постановка проблеми. При формуванні нової моделі національної інноваційної системи, одну з ключових ролей відіграє інноваційна інфраструктура, яка забезпечує горизонтальні та вертикальні зв'язки між суб'єктами інноваційної діяльності, сприяє

прискоренню трансферту знань і дифузії технологій. Особливе місце в моделі відводиться створенню інноваційної інфраструктури, в якій найбільш вагомими є бізнес-інкубатори, які здійснюють підтримку малого підприємництва, шляхом створення сприятливих умов і надання виробничих, інформаційних, фінансових та інших ресурсів на етапах становлення та розвитку бізнесу. Бізнес-інкубатор дає можливість також вирішувати багато соціальних й економічних проблем. В першу чергу, за допомогою бізнес-інкубатора створюються нові робочі місця – як у керівництві самого бізнес-інкубатора, так і на підприємствах, що розміщуються в ньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовні дослідження щодо розвитку інноваційної інфраструктури економіки в цілому та питання функціонування бізнес-інкубатору як елементу інноваційної системи проведені провідними вітчизняними вченими, а саме: Дацій О. І., Завадяк Р. І., Іртищева І. О., Колодійчук А. В., Копусяк Я. Ф., Микитюк О. П., Шевчук Л. Т. та іншими. Проте, проблема бізнес-інкубаторів як однієї із сучасних організаційних форм підтримки реалізації інновацій, вивчена недостатньо глибоко, тому вимагає додаткових наукових досліджень, що і зумовило вибір теми наукової статті.

Формування цілей статті. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні місця бізнес-інкубаторів у формуванні інноваційної політики країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливе місце в інноваційній інфраструктурі займають бізнес-інкубатори, які розглядаються, перш за все, як частина інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва, але одночасно вони є інструментом економічної, соціальної, структурної та інноваційної політики. Бізнес-інкубатори можуть бути як самостійними господарськими організаціями з правами юридичної особи, які створюються, як правило, для підтримки нетехнологічного малого та середнього підприємництва, або діяти у складі технопарку та бути орієнтованими на роботу в областях високих технологій, тобто з метою підтримки малого та середнього інноваційного підприємництва в науково-технічній сфері.

Концепція бізнес-інкубатора зародилася порівняно недавно в США. Її розвиток був пов'язаний з періодами депресії, коли бізнес-інкубатори стали активно використовуватися у всьому світі для пожвавлення економіки регіонів. Їх розвиток був стрімким, за декілька десятків років розроблено безліч моделей, пристосованих до рішення різних економічних і соціальних задач [3].

Лише протягом 90-х рр. ХХ століття завдяки діяльності бізнес-інкубаторів сектором малого бізнесу було створено близько 80% нових робочих місць у Європі та США. Потреба в бізнес-інкубуванні зумовлена також соціально-економічною природою малого підприємництва: протягом трьох років роботи виживає лише 14-30 % новостворених малих підприємств. Тоді як у бізнес-інкубаторі ця чисельність значно зростає та становить 85-86% [7].

В Україні створення перших бізнес-інкубаторів стимулювалося міжнародною фінансовою допомогою. Суттєве значення для розвитку бізнес-інкубаторів мала Програма розвитку бізнес-інкубаторів в Україні (ПРБІ), яка здійснювалася в 1997-2001 рр. за фінансової підтримки Агентства з міжнародного розвитку США (USAID). У рамках програми були створені бізнес-інкубатори в Києві та Харкові: дочірнє підприємство МІМ-Київ «Центр розвитку інновацій» (ЦРІ), яке розташовано в Інституті електрозварювання ім. Є. Патона (м. Київ), та Центр розвитку малого бізнесу «Харківські технології» (ЦХТ) в Інституті монокристалів (м. Харків) НАН України. У 2000 р. ПРБІ поширила свою діяльність на м. Славутич, де ЦРІ створив Інкубатор малого бізнесу м. Славутича (ІМБС), у партнерстві з Виконавчим комітетом міської ради м. Славутича, Агентством з розвитку бізнесу в м. Славутичі (АРБ) та Проектом Європейської комісії TACIS EDUR 9804 «Пом'якшення соціальних наслідків закриття Чорнобильської АЕС» [8].

Сьогодні в Україні нараховується менше 100 бізнес-інкубаторів. Так, відповідно до даних Держпідприємництва України, станом на 01.01.2014 р. в Україні діють 480 бізнес-центрів, 79 бізнес-інкубаторів, 50 технопарків, 538 лізингових центрів, 4 148 небанківських фінансово-кредитних установ, 226 фондів підтримки підприємництва (з яких 23 створені за участю Українського фонду підтримки підприємництва), 3034 інвестиційних та інноваційних фондів і компаній, 4238 інформаційно-консультативних установ [1].

Бізнес-інкубатори – це структури, що надають допомогу новим компаніям на етапі їх організації та становлення. Основна мета бізнес-інкубаторів в інтерактивному процесі – надихати людей на організацію власної справи, створювати умови, що сприяють розвитку нових компаній і підприємництва, підтримувати їх у розробленні новаторських продуктів, надавати їм приміщення, засоби інфраструктури, послуги, зокрема з підготовки бізнес-планів, сприяти професійній підготовці персоналу, доступу до капіталу та ринків, комп'ютерних мереж тощо. Головний акцент у діяльності бізнес-інкубаторів робиться на стимулюванні розвитку місцевої та регіональної економіки та

створенні робочих місць.

Бізнес-інкубатор це загальна назва для організацій, що розвивають підприємництво шляхом створення умов, надання комплексу послуг та надання ресурсів для прискорення зростання кількості підприємств на ранній інкубаційній стадії їх розвитку. Вони визнані одним з найбільш результативних елементів підтримки підприємництва у світі, знижуючи кількість невдач у бізнесі з 80% до 20% [9].

За інформаційними даними США, що відповідають за розвиток малого підприємництва, шість з десяти малих підприємств припиняють своє існування за перші декілька років після початку роботи. Згідно статистиці американської Асоціації бізнес-інкубаторів, чотири з п'яти підприємств, що пройшли через бізнес-інкубатори, залишаються в бізнесі. Дослідження 51 бізнес-інкубатора в 11 європейських країнах показали, що за два роки роботи вони створили 2726 компаній, з яких лише 11% потерпіли невдачу, а за п'ять років роботи організували 16000 робочих місць [3].

Слід відзначити, що сьогодні кількість бізнес-інкубаторів у світі стрімко зростає: на початку 90-х років їх налічувалося 200, а тепер понад 3000. Останнім часом вони привертають до себе дедалі більшу увагу урядів, місцевого керівництва, наукових кіл, економістів, оскільки допомога малим та середнім підприємствам розглядається як інструмент забезпечення економічного зростання та боротьби з бідністю шляхом розширення самостійної зайнятості, як засіб зміцнення приватного сектору, усунення територіальної нерівності через децентралізацію процесу розвитку на місцевому чи регіональному рівні [5].

Інкубатор, як форма й елемент інноваційної інфраструктури, знаходиться в постійному розвитку, логіку якого багато в чому допомагає зрозуміти історія виникнення та поширення інкубаторів. Всі інкубатори, створені та функціонуючі з метою підтримки нових інноваційних компаній, сприяння інноваційному підприємництву, можна розділити на два основних види. До першого відносяться ті, які діють як самостійні організації. До другого – інкубатори, що входять до складу технопарку.

Відмітимо, що у розвинених країнах бізнес-інкубатори можуть функціонувати, маючи різні організаційні форми:

– у формі некомерційних підприємств – більшість північноамериканських бізнес-інкубаторів (близько 93%) є некомерційними організаціями;

– у формі академічних бізнес-інкубаторів (працюють на базі університетів та коледжів) – близько 27% від загальної кількості бізнес-інкубаторів в світі;

– у формі приватних комерційних підприємств – 7% північноамериканських інкубаторів є некомерційним організаціям, як правило, створеними для отримання прибутку від інвестицій акціонерів;

– у формі «змішаних підприємств» близько 54% від загальної кількості бізнес-інкубаторів в світі [10].

Останнім часом у зв'язку з розвитком електронного бізнесу, активним застосуванням Інтернет та інших нових інформаційних технологій у виробничій і управлінській практиці виділяють як окремий вид віртуальні інкубатори чи «інкубатори без стін» [4]. Такі інкубатори допомагають оцінити комерційний потенціал інноваційного проекту, який береться за основу для створення нової компанії; провести відповідні маркетингові дослідження; врегулювати відносини з материнською організацією (університетом, науково-дослідним інститутом тощо) з питань інтелектуальної власності; розробити бізнес-план і загальну стратегію бізнесу; знайти партнерські організації, що виступають у ролі постачальників чи споживачів інноваційної продукції тощо. Природно, що «інкубатори без стін» не надають в оренду приміщень фірмам-клієнтам. Перевагою віртуальної форми є те, що створення такого інкубатора в порівнянні з традиційною формою пов'язане, як правило, з незначним обсягом інвестицій.

Бізнес-інкубатори за своєю структурою дуже гнучкі та можуть бути пристосовані до рішення різних задач, наприклад, прискорення розвитку малого та середнього бізнесу в цілому або в конкретних областях і секторах АПК, рішення проблем безробіття та підтримки соціально незахищених верств населення, впровадження та комерціалізації нових технологій тощо.

Основними перешкодами на шляху розвитку бізнес-інкубаторів є: відсутність законодавчої бази діяльності бізнес-інкубаторів; відсутність належних приміщень; низька інформованість місцевих керівників про можливості бізнес-інкубаторів у розвитку підприємництва регіону; відсутні процеси професійного розвитку і навчання співробітників інкубаторів; недостатньо розвинені партнерські мережі всередині бізнес-інкубатора; небажання керівників вузів займатися проблемами працевлаштування студентів, застосовуючи методики та технології бізнес-інкубації.

В сучасній економіці немає альтернативи інноваційному устрою, що вимагає грамотного і швидкого впровадження досягнень науки і техніки в бізнес. При цьому, у світовій практиці, технологічні бізнес-інкубатори відіграють одну з найважливіших ролей – вони допомагають створенню та розвитку малих, та, як правило, інноваційних

підприємств. Ця функція стає все більш важливою, оскільки з часом вихід на ринок нових підприємств стає дедалі складнішим, в першу чергу, через зростаючу конкуренцію. Завдання технологічного бізнес-інкубатора – виявити цікаву бізнес-ідею, допомогти їй перетворитися на бізнес-проект, сприяти випуску продукції та послуг, допомогти вийти з ними на ринок [2].

Висновки. В перспективі найбільшого поширення набудуть бізнес-інкубатори двох типів:

– на базі крупних підприємств, в тому числі конверсійних, вимушених унаслідок структурної перебудови скорочувати об'єми виробництва. Тут увага буде сконцентрована на використанні традиційних технологій, що дозволить при мінімальних початкових капітальних вкладеннях забезпечити швидку віддачу, а згодом й інтенсивний розвиток нових поколінь малих підприємств;

– на базі існуючих навчальних закладів і науково-дослідних інститутів різної спеціалізації, що мають висококваліфікованих фахівців, де передбачається можливість реалізації проектів інноваційного напрямку.

Виникає нагальна потреба у законодавчому визначенні бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів, розробці типового стандарту роботи цих елементів інфраструктури, підвищенні ролі та відповідальності місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування як у їх створенні, так і у формуванні сприятливих умов для ефективної діяльності всіх об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва.

Список використаної літератури

1. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/3226.htm>.
2. Аналітичний матеріал „Бізнес-інкубація в Україні – проблеми та перспективи розвитку” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.novekolo.info/ua/news>.
3. Васільєва Л. М. Бізнес-інкубатори, як частина інфраструктури підтримки малого підприємництва / Л. М. Васільєва // Держава та регіони. – 2010. – № 1. – С. 50-54.
4. Виртуальный Бизнес-Инкубатор [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kt.kharkov.ua/VirtualBizInc.html>.
5. Дацій О. І. Розвиток та сучасний стан інноваційної діяльності підприємств /

- О. І. Дачій // Держава та регіони. – 2004. – №1. – С. 91-96.
6. Завадяк Р. І. Теоретичні основи функціонування та види бізнес-інкубаторів в Україні / Р. І. Завадяк, Я. Ф. Копусяк // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – № 2. – С. 78-81.
7. Іртищева І. О. Побудова інноваційних моделей регіональної агропродовольчої сфери на інтеграційній основі / І. О. Іртищева // Економіка АПК. – 2009. – №9. – С. 39-43.
8. Микитюк О. П. Бізнес-інкубатори в системі фінансової підтримки малого підприємництва / О. П. Микитюк // Світ фінансів. – 2009. – №2 (3). – С. 160-164.
9. Цихан Т. Инновационная инфраструктура: опыт создания бизнес-инкубаторов / Т. Цихан // Теория и практика управления. – 2004. – №7. – С. 5-8.
10. Шевчук Л. Т. Світовий і вітчизняний досвід створення і функціонування бізнес-інкубаторів / Л. Т. Шевчук, А. В. Колодійчук // Регіональна економіка. – 2013. – № 1. – С. 178-184.

References

1. *Analitichnyi zvit pro stan i perspektvyu rozvytku maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [Analytical report on the status and prospects of development of small and medium-sized businesses in Ukraine]*. (2014) *dkrp.gov.ua*. Retrieved from <http://vww.dkrp.gov.ua/info/3226.htm> [in Ukrainian].
2. *Analitichnyi material «Biznes-inkubatsiia v Ukraini – problemy ta perspektvyu rozvytku» [Analytical material «Business incubator in Ukraine - Problems and Prospects»]*. (n.d.). *novekolo.info/ua* Retrieved from <http://vww.novekolo.info/ua/nevs>. [in Ukrainian].
3. Vasilieva, L.M. (2010). *Biznes-inkubatory, yak chastyna infrastruktury pidtrymky maloho pidpriemnytstva [Business incubators, as part of the small business support infrastructure]*. *Derzhava ta rehiony – State and regions*, 1, pp. 50-54 [in Ukrainian].
4. *Virtualnyi Biznes-Inkubator [Virtual Business Incubator]*. (2008). (n.d.) *kt.kharkov.ua* Retrieved from <http://vww.kt.kharkov.ua/VirtualBizInts.html>. [in Ukrainian].
5. Datsii, O.I. (2004). *Rozvytok ta suchasnyi stan innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv [The development and present state of innovation in enterprises]*. *Derzhava ta rehiony – State and regions*, pp. 91-96 [in Ukrainian].

6. Zavadiak, R.I. & Kopusiak, Ya.F. (2014). Teoretychni osnovy funktsionuvannia ta vydy biznes-inkubatoriv v Ukraini [Theoretical basis of operation and types of business incubators in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhgorod University*, pp. 78-81 [in Ukrainian].
7. Irtysheva, I.O. (2009). Pobudova innovatsiinykh modelei rehionalnoi ahroprodovolchoi sfery na intehratsiinii osnovi [Construction investment models of regional agri-food sphere on the basis of integrative]. *Ekonomika APK – Economy of AIC*, pp. 39-43 [in Ukrainian].
8. Mykytiuk, O.P. (2009). Biznes-inkubatory v systemi finansovoi pidtrymky maloho pidpriemnytstva [Business incubators in the financial system support of small enterprises]. *Svit finansiv – The world of finance*, 2№3, pp. 160-164 [in Ukrainian].
9. Tsykhan, T. (2004). Innovatsionnaia infrastruktura: opyt sozdaniia byznes-inkubatorov [Innovation Infrastructure: the experience of creating business incubators]. *Teoriia i praktika upravleniia – Theory and practice management*, 7, pp. 5-8 [in Russian].
10. Shevchuk, L.T. & Kolodiichuk, A.V. (2013). SvitovyI i vitchyzniani dosvid stvorennia i funktsionuvannia biznes-inkubatoriv [World and domestic experience in the establishment and operation of business incubators]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, 1, pp. 178-184 [in Ukrainian]

ВАСИЛЬЕВА Л. Н., БОНДАРЧУК Н. В. МЕСТО БИЗНЕС-ИНКУБАТОРОВ В ИННОВАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЕ

Определено, что при формировании новой модели национальной инновационной системы особое место в ней отводится созданию инновационной инфраструктуры, в которой наиболее значимыми являются бизнес-инкубаторы. Установлено, что основной целью бизнес-инкубаторов является вдохновлять людей на организацию собственного дела, создавать условия, способствующие развитию новых компаний и предпринимательства, поддерживать их в разработке новаторских продуктов, предоставлять им помещения, средства инфраструктуры, услуги, в частности по подготовке бизнес-планов, способствовать профессиональной подготовке персонала, доступу к капиталу и рынкам, компьютерным сетям и т.д.. Указано, что основными препятствиями на пути развития бизнес-инкубаторов являются: отсутствие законодательной базы деятельности бизнес-инкубаторов; низкая информированность

местных руководителей о возможности бизнес-инкубаторов в развитии предпринимательства региона; отсутствие процессов профессионального развития и обучения сотрудников инкубаторов; недостаточность развития партнерской сети внутри бизнес-инкубатора и тому подобное. Сформулировано, что в перспективе наибольшее распространение получают бизнес-инкубаторы двух типов на базе крупных предприятий и учебных заведений, научно-исследовательских институтов.

Ключевые слова: бизнес, предпринимательство, инновационная инфраструктура, бизнес-инкубаторы, поддержка

VASILIEVA L., BONDARCHUK N. PLACE OF BUSINESS INCUBATORS IN THE INNOVATION INFRASTRUCTURE

It was determined that the formation of a new model of the national innovation system a special place in it belongs to the creation of innovation infrastructure in which business incubators are the most significant. It was found that the main objective of business incubators is to inspire people to organize their own business, to create conditions conducive to the development of new businesses and entrepreneurship, to support them in developing innovative products that provide them with premises, infrastructure, facilities, services, in particular on the preparation of business plans, promote staff training, access to capital and markets, computer networks, and the like. It is indicated that the main obstacles to the development of business incubators are: the absence of a legislative framework for the activities of business incubators; low awareness of local leaders on the possibility of business incubators in the development of entrepreneurship in the region; lack of professional development processes and teaching staff of incubators; failure of the partner network in the business incubator and the like. It formulated, in the long term the most widespread receive business incubators on the basis of two types of large enterprises and educational institutions, research

Keywords: business, entrepreneurship, innovation infrastructure, business incubators, support.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2016 р.

Авторська довідка

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Last name, first name	Васільєва Леся Миколаївна	Vasileva Lesja
Науковий ступінь/ Scientific degree	Доктор наук з державного управління	doctor of sciences from state administration
Вчене звання/ Scientific rank	Професор	professor
Посада/ Position	професор кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою	professor of the department of accounting, auditing and control of financial and economic security
Установа/ Establishment	Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет	Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Last name, first name	Бондарчук Наталя Володимирівна	Bondarchuk Natalia
Науковий ступінь/ Scientific degree	Доктор наук з державного управління	doctor of sciences from state administration
Вчене звання/ Scientific rank	Професор	professor
Посада/ Position	професор кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою	professor of the department of accounting, auditing and control of financial and economic security
Установа/ Establishment	Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет	Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University